

УДК 339.9:[330.11:336.1]

ГЛОБАЛЬНІ СУСПІЛЬНІ БЛАГА: ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ТА МІЖНАРОДНЕ СПІВРОБІТНИЦТВО

*О. Л. Даниленко, кандидат економічних наук
Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна*

Досліджено взаємозв'язок між забезпеченням глобальних суспільних благ та співробітництвом із метою розвитку. Розкрито основні характерні риси глобальних суспільних благ, визначено основні проблеми міжнародного співробітництва у створенні глобальних суспільних благ. Наведено основні тенденції фінансування глобальних суспільних благ на підставі міжнародної офіційної допомоги розвитку. Розкрито значення глобальних суспільних благ у розв'язанні глобальних проблем розвитку.

Ключові слова: *глобалізація, глобальні суспільні блага, міжнародне співробітництво, глобальні проблеми розвитку.*

Постановка проблеми. Концепція суспільних благ розвивалася у відповідь на необхідність коригування «провалів ринку». Сьогодні питання суспільних благ, поступово виходячи за рамки національних кордонів і завдань урядів окремих держав, виноситься на порядок денний багатьох міжнародних організацій, включаючи Світовий банк, МВФ, Організацію Об'єднаних Націй з промислового розвитку тощо.

Глобалізацію розглядають як процес, водночас пов'язаний як із викликами, так і з можливостями розвитку людства. Необхідність створення глобальних суспільних благ об'єднує ці два погляди. Глобальні суспільні блага можна тлумачити як результат глобалізації, а також як стимул її подальшого розвитку. З одного боку, глобалізація суспільних благ відбувається у руслі загальноглобалізаційних процесів і пов'язана з посиленням взаємозв'язку країн та зростанням впливу екстерналій (зовнішніх ефектів). З другого боку, такі глобальні суспільні блага, як знання та ліберальні торгові режими, сприяють розширенню можливостей економічного розвитку і ще більшій інтеграції країн. У той же час глобалізація характеризується інтенсивним та екстенсивним переплетенням економік, політик та соціумів через мережеві структури. Таким чином, відповідь на виклики глобалізації з боку окремих держав може бути неефективною, вимагаючи консолідації зусиль усіх країн. У процесі забезпечення глобальних суспільних благ (ГСБ) взаємозалежність держав

може розглядатися як позитивне явище, оскільки сприяє поширенню і доступності ГСБ (наприклад, знання) більшій кількості суб'єктів, тоді як негативний аспект явища зазвичай пов'язаний із поширенням ризиків.

ГСБ є складною категорією у зв'язку з тим, що не тільки їхнє забезпечення вимагає інституційних взаємодій на різних рівнях (локальному, національному, регіональному та глобальному), але також ефекти та вигоди від споживання ГСБ є нерівномірними для різних суб'єктів. Більш того, вчені і практики світу визнають той факт, що в умовах розвитку складних глобальних взаємодій існуюча інституційна система не в змозі забезпечити ті блага, які ринок не може надати [1].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Розвиток теорії в галузі економіки суспільного сектору тісно пов'язаний із втручанням держави у відповідь на «провали ринку». Велика частина теоретичних концепцій, що зосереджена на питаннях державних видатків, виділена в окремий напрям досліджень – державні (суспільні) фінанси. Відмінності між приватними і суспільними благами, які наведені в статті П. Самуельсона (P. Samuelson) 1954 р., послужили основою нового напрямку теоретичних досліджень у галузі суспільних товарів (благ) [2]. Переплетення теорії суспільних благ та глобальних проблем людства є порівняно новим напрямом досліджень, які пов'язані з роботами таких зарубіжних учених, як Т. Сендлер (T. Sandler), І. Кауль (I. Kaul), М. Стерн (M. Stern), І. Грюнберг (I. Grunberg), С. Барретт (S. Barrett) та ін. Слід також відзначити монографію «Глобальні суспільні блага. Міжнародна кооперація в 21 столітті» за редакцією І. Кауль, М. А. Стерна та І. Грюнберг, оприлюднену в 1999 р. і присвячену фундаментальним питанням теорії та практики забезпечення ГСБ [3]. Звіт Організації Індустріального розвитку ООН 2008 р. [4], заснований на роботах провідних учених в галузі теорії глобальних суспільних благ, розглядає як теоретичні аспекти визначення ролі міжнародних суспільних благ для економічного розвитку, так і роль таких ГСБ, як фінансова стабільність, міжнародні торгові режими, знання та ін. Окремим питанням теорії і практики забезпечення ГСБ присвячено роботи російських і українських учених С. Медведева, І. Томашова [5], О. Длугопольського [6; 7] та ін. У цілому слід зазначити, що, незважаючи на велику увагу дослідників до проблем і викликів сучасного етапу глобалізації, недостатньо вивченими залишаються питання взаємодії локального та глобального економічного простору у сфері створення ГСБ як важливого елементу вирішення сучасних викликів економічного і соціального розвитку країн.

Формулювання цілей. Мета статті полягає у розкритті економічного змісту глобальних суспільних благ та їхньої ролі у розв'язанні глобальних проблем розвитку та визначенні основних проблем формування інституційної основи міжнародного співробітництва у створенні ГСБ.

Виклад основного матеріалу. В основі концепції ГСБ закладено положення про те, що ринок не в змозі забезпечити суспільні блага. Крім того, ринок та його ефективність спираються на наявність інститутів, які він сам виробити не може. Основними якісними відмінностями суспільних благ від приватних вважають їхні дві відомі властивості: невиключеність та неконкурентність споживання. Вигоди від споживання суспільних благ є неконкурентними, коли споживання блага одним індивідом не впливає на вигоди від споживання іншими індивідами. З властивістю неконкурентності споживання пов'язана проблема визначення оптимальної кількості блага. Невиключеність із споживання суспільних благ означає, що блага доступні як тим, хто за них заплатив, так і неплатникам. З цією властивістю суспільних благ пов'язана так звана проблема «безбілетника», коли суб'єкти прагнуть використання благ без здійснення внеску в їхнє забезпечення. Ця проблема є ще більш актуальною для міжнародних суспільних благ у зв'язку з тим, що цінність цього блага впливає на мотивацію країн здійснювати внесок у створення ГСБ. Останнім благам притаманна комбінація різних рівнів властивостей невиключеності та неконкурентності. Крім того, вони відповідають додатковому критерію: вигоди від їхнього споживання є універсальними для країн (груп країн), людей (декількох або всіх соціальних груп) та поколінь (сьогоднішніх і майбутніх) [3, с. 3].

Зіставляючи поняття «приватного» і «суспільного» блага, І. Кауль відзначає, що суспільні блага доцільніше розглядати як блага у суспільній сфері, тим самим підкреслюючи, що суспільні блага не обмежуються тими, які забезпечуються державою, і тому навіть самі державні інститути та ринок можуть розглядатися як суспільні блага. Крім того, зазначається, що сам поділ на приватну і суспільну сфери виступає соціальною конструкцією [8]. Незважаючи на те що деякі блага, не пов'язані з діяльністю людини, є безумовно чистими суспільними благами (як, наприклад, сонячне світло), віднесення того або іншого блага, створеного людиною (інститути, інфраструктура і т. д.), до суспільних благ ґрунтується на певній соціальній нормі. Фактично, якщо простежити останні напрями в розвитку теорії глобальних суспільних благ, можна помітити, що сам процес ухвалення рішень у питаннях пріоритетності та механізмів забезпечення суспільних благ відносять до важливої якісної складової визначення ГСБ. Також процес ухвалення рішень про те, які блага виробляти, в якій кількості, які характеристики вони повинні мати, розглядається як невід'ємна частина процесу забезпечення ГСБ разом з виробництвом і управлінням [8, с. 15]. Крім того, незважаючи на істотну роль держави, безпосередньо виробництво суспільних благ уже більше не обмежується державними механізмами, а доповнюється низкою організаційних форм співробітництва різних суб'єктів – приватного бізнесу, держави,

міжнародних організацій, недержавних організацій тощо. Прикладом цього можуть служити державно-приватне партнерство, концепція соціальної відповідальності приватного бізнесу тощо. Принцип соціальної конструкції діє також у визначенні рівня глобалізації суспільних благ. Якщо деякі ГСБ є чистими за своєю природою, то, як зазначає І. Кауль, глобалізація окремих суспільних благ є цілеспрямованим процесом [8, с. 10].

Загальними уявленнями про мотиви міжнародної кооперації є зростаючі загрози глобальній стабільності, а також пов'язані з вирішенням цих загроз можливості глобального розвитку. З цієї точки зору міжнародні суспільні блага розглядаються як інститути-норми (правила), що застосовуються у різних сферах; інститути-організації, які сприяють впровадженню цих норм і правил; а також як вигоди, що поширюються однаково на всі країни [1, с. 1].

Особливістю ГСБ є різний рівень корисності та доступності цих благ для різних суб'єктів, а також неоднаковий рівень участі суб'єктів у процесі створення ГСБ. У зв'язку з цим виділяють три головні ознаки ГСБ, які визначають поєднання рівнів публічності, загальнодоступності або суспільного виміру блага¹ [8, с. 91–92]:

суспільний вимір споживання – характеризується властивістю невиключеності із споживання індивідуальних суб'єктів та груп;

суспільний вимір корисності – характеризує рівень розподілу вигоди від споживання блага різними соціальними групами;

суспільний вимір участі та ухвалення рішень – характеризує рівень залучення громадськості у процес створення ГСБ. Визнається важливість залучення широкого кола суб'єктів у питання визначення кількісних та якісних характеристик блага, що також впливає на характер розподілу вигоди від цього блага для різних соціальних груп.

Виходячи з основних положень теорії та практики створення і поширення глобальних суспільних благ, слід також визначити такі характерні риси ГСБ:

– *глобальний масштаб зовнішніх ефектів (екстерналії)*. Пропозиція ГСБ пов'язана з обмеженістю впливу національної державної політики через глобальний масштаб зовнішніх ефектів;

– *високий рівень розбіжності рівнів корисності для споживачів ГСБ*. Вигоди ГСБ поширюються на велику кількість їх споживачів у різних країнах. Різноманітність уподобань та інтересів у країнах з різним рівнем економічного розвитку ускладнює процес забезпечення суспільними благами і визначає диференціацію рівнів корисності з боку глобальних суб'єктів-споживачів;

– *мережеві ефекти ГСБ*. Вони пов'язані із зростанням корисності для індивідуальних споживачів у зв'язку зі зміною рівня споживання певного

¹ *Publicness* – публічність, суспільність.

блага іншими споживачами. Корисність таких благ, як Інтернет і знання, зростає зі збільшенням кількості споживачів, у той час як додаткове споживання цих благ не збільшує витрат на їхнє виробництво. Чим більше країн здійснюють внесок у контроль кліматичних змін, зниження поширення захворювань тощо, тим вища корисність цих благ у глобальному масштабі;

– *проблема стимулів забезпечення ГСБ*. У зв'язку з тим, що суспільні блага доступні як тим суб'єктам, які здійснили внесок в їхнє забезпечення, так і тим, які не здійснили певний внесок, виникає проблема «безбілетника». Таким чином, проблема мотивації країн до участі в забезпеченні ГСБ є однією з центральних у вивченні ГСБ.

За географічним принципом виділяють локальні, національні, регіональні та глобальні суспільні блага. Поняття міжнародних і глобальних суспільних благ часто використовуються в зарубіжній літературі як взаємозамінні. Міжнародні суспільні блага визначають як блага, вигоди від котрих поширюються за межі національних держав на групи країн чи регіони (регіональні суспільні блага) або на всі країни (ГСБ). Деякі суспільні блага за своїм походженням є міжнародними, оскільки вони виникли на підставі міжнародних ініціатив (наприклад, контроль кліматичних змін). У випадку так званих клубних товарів вигода від споживання максимізується шляхом окреслення кола учасників (наприклад, у межах регіональних інтеграційних об'єднань).

Слід також відзначити відмінності між кінцевими та проміжними ГСБ [3, с. 13]. Кінцеві ГСБ являють собою результати діяльності як у матеріальній, так і в нематеріальній формі (наприклад, фінансова стабільність). Проміжні ГСБ, такі як міжнародні інститути або режими, виступають основою або сприяють забезпеченню кінцевими ГСБ.

На основі викликів державній політиці, які виникають у процесі забезпечення ГСБ, розрізняють три основні групи благ: 1) природне спільне надбання або глобальні природні суспільні блага (natural global commons); 2) ГСБ, створені людиною (human-made global commons); 3) результати глобальної політики (global policy outcomes) [3, с. 452–454]. Глобальні природні суспільні блага (наприклад, озоновий шар) мають властивості невиключеності і неконкурентності. Основною проблемою їхнього забезпечення та використання є надмірне споживання. Разом із тим недостатнє споживання є основною проблемою забезпечення суспільних благ, створених людиною. До них належать знання, інститути (норми і правила; наприклад, права людини), інфраструктура та комунікаційні технології. Недолік споживання таких благ може бути пов'язаний із неможливістю доступу (наприклад, неможливість підключення до мережі Інтернет) та використання блага з певними обмеженнями (наприклад, обмеження доступу до бази даних деяких членів організації). ГСБ, які виникають у результаті глобальної політичної діяльності, є неви-

ключними і неконкурентними, а проблема їхнього забезпечення, як і в другому випадку, пов'язана з недостатнім забезпеченням. До таких благ можна віднести фінансову стабільність, мир, боротьбу з бідністю, забезпечення вільної торгівлі та правового порядку. Слід також зазначити, що ці ГСБ скоріше за все відображають цілі глобальної політики, не досягнуті повною мірою. Крім того, зміст цих ГСБ складно детально охарактеризувати у зв'язку з тим, що їхнє створення пов'язане з боротьбою з так званим «глобальним злом» [3, с. 455–458], антиблагами або глобальними викликами, які відображають конкретну існуючу ситуацію. Так, глобальна фінансова стабільність найчастіше вивчається з позиції ризиків фінансової нестабільності.

Класифікація за секторами спричиняє виділення суспільних благ у таких галузях, як навколишнє середовище, здоров'я, знання, безпека і мир, а також у сфері управління [1, с. 39–41]. Суспільні блага у галузях навколишнього середовища, здоров'я та безпеки пов'язані з вигодами зниження ризиків, у той час як суспільні блага, пов'язані з поширенням знань і систем управління, розширюють можливості розвитку.

Сталий національний розвиток розглядається як основа глобального сталого розвитку. Такий підхід дозволяє вважати ГСБ національними суспільними благами, які не можуть бути забезпечені в необхідній кількості виключено за рахунок заходів внутрішньої (економічної) політики, а вимагають кооперації у глобальному масштабі. Разом із тим ГСБ локалізуються на основі інституціоналізації в локальному економічному просторі. Іншими словами, у процесі створення та забезпечення ГСБ відбуваються взаємодія і переплетення локального та глобального економічних просторів.

Міжнародне співробітництво через регіональні та глобальні програми розглядається як головний вид діяльності, спрямований безпосередньо на створення ГСБ [8]. Компліментарні види діяльності перебувають у сфері відповідальності національних урядів і спрямовані на створення умов доступу до ГСБ на національному рівні та відповідних національних суспільних благ. Основні положення концепції ГСБ акцентують на тому, що в остаточному результаті держави є тими головними суб'єктами, які забезпечують ГСБ на локальному рівні. Крім того, у багатьох випадках країни, діючи у своїх інтересах, одночасно сприяють розвитку ГСБ. Так, забезпечення фінансової стабільності в країні, розвиток медицини та освіти приносять вигоди на національному та міжнародному рівнях. У цих випадках пропозиція ГСБ залежатиме від бажання і можливостей окремих країн досягати довгострокових національних цілей розвитку, які, у свою чергу, збігаються з міжнародними.

Цілі розвитку тисячоліття являють собою загальні цілі розвитку міжнародної спільноти. І, незважаючи на те що вони самі по собі не є ГСБ, визнається, що реалізація цих цілей багато в чому пов'язана з інвестиціями в між-

народні суспільні блага [4, с. 6]. Високий попит на ГСБ призвів до того, що міжнародні організації взяли на себе певне зобов'язання стосовно забезпечення цих благ, в основному щодо регіональних та міжнародних програм, спрямованих на забезпечення системної стабільності та зниження бідності у світі [1, с. 3]. Так, одним із шести стратегічних напрямів діяльності групи Світового банку є саме ГСБ. Світовий банк розглядає ГСБ як аспекти розвитку, що поширюються за межі національних кордонів. Пріоритетними напрямками діяльності Світового банку у сфері ГСБ є: навколишнє середовище (особливо проблема глобальної зміни клімату); боротьба з інфекційними захворюваннями; запобігання і врегулювання криз міжнародної фінансової системи; сприяння формуванню відкритої і багатосторонньої системи торгівлі [9].

Основними ГСБ, пов'язаними з Цілями розвитку тисячоліття, є генерування і поширення знань; викорінення інфекційних захворювань; блага спільного надбання та стійкий розвиток; система глобального управління. Крім того, до ГСБ, пов'язаних з проблемами глобального розвитку, відносять: систему вільної і відкритої торгівлі; міжнародну фінансову стабільність; права людини; захист від злочинності; забезпечення глобального миру; системи комунікації [10; 11].

Існує тісний зв'язок між забезпеченням ГСБ та співробітництвом із метою розвитку, адже кожен із них слугує передумовою один для одного. Обмежений розвиток може перешкоджати наданню багатьох ГСБ, які вимагають достатнього потенціалу на національному рівні як попередньої умови для їхнього ефективного забезпечення. Іншими словами, забезпеченню ГСБ передує розвиток відповідного сектору на національному рівні. Наприклад, визнається, що ефективна боротьба з інфекційними захворюваннями на міжнародному рівні потребує суттєвого рівня розвитку національних секторів охорони здоров'я щодо забезпечення ліками, вакцинами та необхідними медичними послугами [10].

Фінансування міжнародних суспільних благ на сьогодні майже повністю покладено на національні уряди і становить спільний продукт рішень щодо державних витрат на дослідження, розвиток знань, оборону та охорону навколишнього середовища. Визнається, що лише невелика частка ГСБ фінансується на міжнародному рівні [10]. Обсяги міжнародного фінансування ГСБ можна визначити за допомогою даних Офіційної допомоги розвитку (ОДР), яка призначається країнам із транзитивною економікою та країнам, що розвиваються, у вигляді пільгових позик і технічної допомоги для забезпечення економічного та соціального розвитку цих країн [12].

Основними донорами офіційної допомоги розвитку є країни Комітету допомоги розвитку (КДР) Організації економічного співробітництва та розвит-

ку (ОЕСР) і міжнародні інституції (багатостороння ОДР). Так, у 2011 р. ОДР досягла майже 165 млрд дол. США (рис. 1), з яких майже 65 % були надані країнами Комітету допомоги розвитку ОЕСР та близько 34 % – міжнародними інституціями. З-поміж країн КДР ОЕСР у 2011 р. США внесли 18,1 % від загального обсягу ОДР, Японія – 9,4 % та країни КДР, які є членами ЄС, – 27 % відповідно. Інституції ЄС забезпечили 35,9 % від багатосторонньої ОДР у 2011 р., МВФ – 2,6 % та Дитячий фонд ООН (ЮНІСЕФ) – 2 % відповідно.

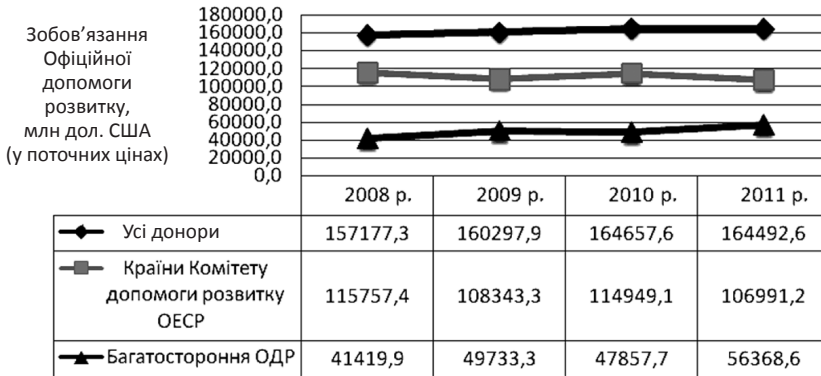

Рис. 1. Офіційна допомога на цілі розвитку за основними донорами у 2008–2011 рр.¹

Слід зазначити, що безпосередньо на забезпечення ГСБ у 2011 р. було спрямовано близько 28 % двосторонньої та багатосторонньої ОДР². При цьому із того обсягу ОДР, який спрямовано на фінансування ГСБ, найбільша частка (33 %) припадає на блага спільного надбання та забезпечення стійкого розвитку (рис. 2). У межах цього ГСБ допомога надається для забезпечення екологічної освіти, виробництва електроенергії з відновлюваних джерел, охорони водних ресурсів тощо. Суттєва частка ОДР, спрямованої на фінансування ГСБ, припадає на захист від злочинності і забезпечення глобального миру (27 %) та на викорінення інфекційних захворювань (19 %). При цьому менше 10 % ОДР, спрямованої на фінансування ГСБ, припадає на такі ГСБ, як права людини (3 %), генерування та поширення знань (5 %), системи комунікації (2 %).

¹ Складено на основі даних ОЕСР [13].

² Розрахунок проведено на основі комбінації підходів до визначення напрямів ОРД, які сприяють забезпеченню ГСБ [10; 11]. Ті напрями ОРД, які спрямовані здебільшого на розвиток національних суспільних благ (наприклад, розвиток національних систем освіти), не включено у розрахунки.

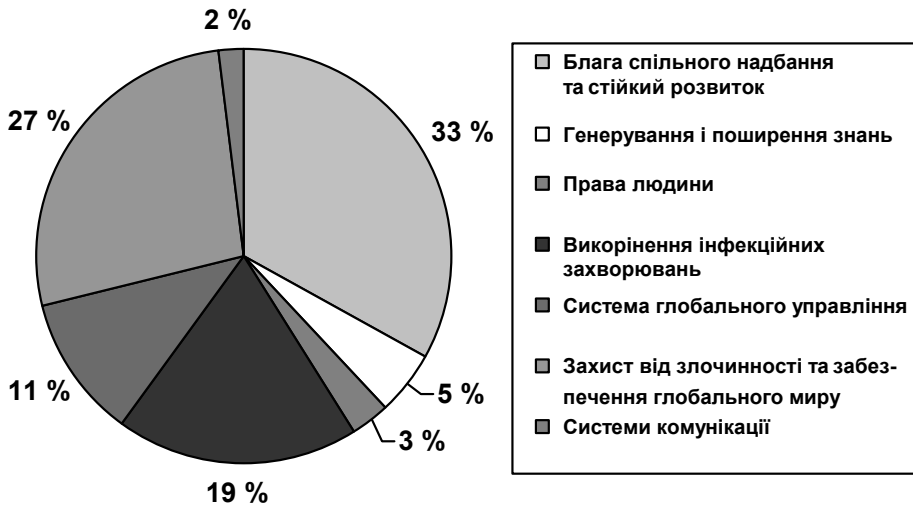

Рис. 2. Фінансування глобальних суспільних благ засобами ОДР, 2011 р.¹

Однією з ключових проблем глобалізації та спроб побудувати глобальні системи управління є відсутність глобального уряду і відповідно дієвих механізмів залучення фінансових ресурсів із метою подальшого перерозподілу на цілі забезпечення ГСБ. Наступна проблема пов'язана із зростанням значення міжнародних організацій тих учасників глобалізації, що визначають «правила гри» в питаннях, які саме суспільні блага стають пріоритетними в глобальному масштабі. Однак деякі вчені з обережністю ставляться до такого механізму, оскільки політика цих організацій є непрозорою [14]. Загальнознаними є недосконалість існуючих інституційно-організаційних механізмів забезпечення ГСБ і наявність низки недоліків у питаннях відповідності меж основних проблем і завдань, які стоять перед державами, і обмежень компетенції національної державної політики [8]. Крім того, підкреслюється недостатнє залучення різних суб'єктів до процесу забезпечення ГСБ. Держава є основним суб'єктом міжнародного співробітництва, хоча ГСБ, безумовно, виграють від залучення ширшого кола суб'єктів (приватного капіталу, ТНК, неурядових організацій). Однак залучення широкого кола суб'єктів може бути пов'язано з «розмиванням» кордонів відповідальності за забезпечення суспільними благами, і, на думку О. Длугопольського, можливий конфлікт інтересів між державою, міжнародною громадськістю та великими ТНК [6, с. 115]. Крім того, суттєвою проблемою залишається брак стимулів,

¹ Розраховано на основі даних ОДР кредитної системи звітності ОЕСР [13] та комбінації підходів до визначення напрямів ОДР, які сприяють забезпеченню ГСБ [10; 11].

пов'язаний із диспропорціями у вигодах і витратах забезпечення ГСБ для окремих країн. Також зазначається, що ті міжнародні організації, які намагаються спрямувати свої зусилля на розв'язання проблем забезпечення ГСБ, здійснюють свою діяльність в ізоляції [4]. Разом із тим підкреслюється, що саме міжнародні організації на сучасному етапі займають активну позицію щодо привернення уваги до вирішення глобальних проблем, надання ресурсів, забезпечення мобілізації необхідних знань і технологій, а також щодо забезпечення переговорних процесів та створення необхідних інститутів (правил і норм) [1, с. 23–24].

Висновки. Сучасний погляд на суспільні блага акцентує увагу на їхній ролі з точки зору не стільки коригування провалів ринку, скільки з точки зору значення суспільних благ в економічному та соціальному розвитку. Необхідність міжнародного співробітництва у забезпеченні ГСБ пов'язана, з одного боку, з глобальним характером зовнішніх ефектів та взаємопов'язаністю економік країн світу, а з другого – з неможливістю розв'язання проблем розвитку виключно засобами державної національної політики. Інституційна взаємодія локального та глобального економічних просторів на основі міжнародного співробітництва може бути пов'язана з відсутністю дієвих механізмів забезпечення суспільними благами на локальному рівні та необхідністю делегування основних функцій створення ГСБ міжнародним організаціям. До недоліків сучасного стану міжнародного співробітництва можна віднести диспропорції у залученні основних суб'єктів до забезпечення ГСБ та у вигодах і витратах окремих учасників (країн) у цьому процесі, що негативно позначається на загальному рівні корисності цих благ. Відсутність координації дій міжнародних організацій і національних суб'єктів на тлі складної світової інституційної архітектури та множинності необхідних суспільних благ являє собою одну з центральних проблем організації забезпечення ГСБ.

ЛІТЕРАТУРА

1. Ferroni M. A. International Public Goods: Incentives, Measurement, and Financing / M. A. Ferroni, A. Mody. – Kluwer Academic Publishers, 2002.
2. Samuelson P. The Pure Theory of Public Expenditure / P. Samuelson // The Review of Economics and Statistics. – 1954. – № 36. – P. 387–389.
3. Kaul I. Global public goods: international cooperation in the 21st century / I. Kaul, I. Grunberg, M. A. Stern. – Oxford University Press, 1999.
4. UNIDO. Public goods for economic development. – Vienna : UNIDO (United Nations Industrial Development Organization), 2008.
5. Медведев С. А. Концепция глобальных общественных благ / С. А. Медведев, И. А. Томашов // Вестн. междунар. организаций: образование, наука, новая экономика. – 2009. – № 2. – С. 21–28.

6. Длугопольський О. В. Особливості фінансування суспільних благ в епоху глобальних трансформацій: теоретичні та прикладні аспекти / О. В. Длугопольський // Механізм регулювання економіки. – 2011. – № 2. – С. 113–122.
7. Длугопольський О. В. Охорона здоров'я в системі глобальних суспільних благ: міжнародні порівняння / О. В. Длугопольський // Екон. теорія. – 2011. – № 3. – С. 83–97.
8. Providing global public goods: managing globalization / I. Kaul, P. Conceicao, K. L. Goulven, R. U. Mendoza (Eds.). – Published for the United Nations Development Programme [by] Oxford University Press, 2003. – 672 с.
9. World Bank. Strategic Themes [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.worldbank.org/>. – Назва з екрана.
10. Cepparulo A. Aid Financing of Global Public Goods: an Update / A. Cepparulo, L. Giuriato // MPRA Paper. – 2009. – № 22625.
11. Reisen H. Financing Global and Regional Public Goods through ODA: Analysis and Evidence from the OECD Creditor Reporting System. OECD Development Centre Working Paper 232 / H. Reisen, M. Soto, T. Weithöner. – OECD, Development Centre, 2004. – 45 с.
12. Базилук А. В. Роль офіційної допомоги розвитку в реорганізації транспортної системи України / А. В. Базилук, О. О. Миненко // Актуальні проблеми економіки. – 2011. – № 1 (115). – С. 40–48.
13. Creditor Reporting System. OECD Statistics [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://stats.oecd.org/>. – Назва з екрана.
14. Stiglitz J. E. Global public goods and global finance: does global governance ensure that the global public interest is served? / J. E. Stiglitz // Touffut J.-P. Advancing Public Goods. – Cheltenham, UK : Edward Elgar Publishing, 2006. – P. 149–164.

ГЛОБАЛЬНЫЕ ОБЩЕСТВЕННЫЕ БЛАГА: ПРОБЛЕМЫ ОБЕСПЕЧЕНИЯ И МЕЖДУНАРОДНОЕ СОТРУДНИЧЕСТВО

Даниленко Е. Л.

Исследованы взаимосвязи между обеспечением глобальных общественных благ и сотрудничеством в целях развития. В статье раскрыты основные характерные черты глобальных общественных благ, определены основные проблемы международного сотрудничества в создании глобальных общественных благ, приведены основные тенденции финансирования глобальных общественных благ на основе международной официальной помощи развитию и раскрыто значение глобальных общественных благ в решении глобальных проблем развития.

Ключевые слова: *глобализация, глобальные общественные блага, международное сотрудничество, глобальные проблемы развития.*

GLOBAL PUBLIC GOODS: PROBLEMS OF PROVISION AND INTERNATIONAL COOPERATION

Danylenko O. L.

The article is devoted to the study of the relationship between the provision of global public goods and development cooperation. In the article basic characteristic features of global public goods are revealed, the key problems of international cooperation in building global public goods are identified, the main trends in financing the global public goods via international official to development are analyzed, and the importance of global public goods in addressing global development challenges are revealed.

Key words: globalization, global public goods, international cooperation, global development challenges.

УДК 330.8

ТЕОРІЯ ПРОДУКТИВНИХ СИЛ ФРІДРІХА ЛІСТА ТА КОНЦЕПЦІЯ ЛЮДСЬКОГО КАПІТАЛУ: КАТЕГОРІАЛЬНИЙ ЗВ'ЯЗОК

О. М. Носик, кандидат економічних наук, доцент
Національний фармацевтичний університет

Розкрито головні положення теорії продуктивних сил Фрідріха Ліста, у світлі якої визначено структуру продуктивних сил, зміст таких їх складових, як розумовий капітал, соціальні сили та фактори накопичення багатства. Доведено історико-теоретичний зв'язок категорій продуктивних сил та людського капіталу. Визначено, що теорія продуктивних сил Ф. Ліста є вихідною клітинкою концепції людського капіталу, методологічною основою дослідження її змісту та перспектив.

Ключові слова: продуктивні сили, розумовий капітал, соціальні засоби виробництва, розумова праця, праця зі створення продуктивних сил, людський капітал, соціальний капітал.

Постановка проблеми. Дослідження змісту, структури, перспектив економічних явищ та процесів сьогодення має спиратися на теоретичний спадок, накопичений економічною наукою протягом її історичного розвитку. Це є важливою умовою розуміння теоретичних витоків та засад сучасних наукових поглядів, концепцій, напрямів.